

ПОНЯТТЯ СТОРОНИ В СУДОЧИНСТВІ

В статті розглянуто поняття сторони в судочинстві, з'ясувати що представляє собою семантичне значення та сукупність істотних ознак.

Ключові слова: *судочинство, термін, людське мислення, обвинувачення, захист, публічність.*

В статье рассмотрено понятие стороны в судопроизводстве, выяснить представляет собой семантическое значение и совокупность существенных признаков.

Ключевые слова: *судопроизводство, срок, человеческое мышление, обвинение, защита, публичность.*

The paper considers the notion of the parties to the proceedings, to determine which is the semantic meaning and set of essential features.

Keywords: *justice, term, human thinking, prosecution, protection, publicity.*

Вступ. Пізнання сутності будь-якого правового інституту можливо насамперед через з'ясування його поняття, що представляє собою як його семантичне значення, так і сукупність істотних ознак, що дозволяють його ідентифікувати в середовищі інших правових явищ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Звертаючи увагу на важливість термінологічної точності в праві, професор М. А. Гурвич писав: «Будь-яке поняття, будучи формою людського мислення, відображає і узагальнює суттєві ознаки явища дійсності, за своїм змістом пов'язані з ним, і має єдиний сенс. Слова можуть мати різне значення: терміни, якщо вони обрані вдало – одне, умовно їм присвоєне значення, поняття – єдиний зміст, єдиний сенс». Звертаючись до визначення терміна у «сторони» в науці кримінального процесу, можна зазначити, що в теорії до недавнього часу як синоніми активно використовувалися поняття: учасники кримінального процесу», «учасники кримінального судочинства», «суб'єкти кримінально-процесуальних відносин», «суб'єкти кримінально-процесуальної діяльності».

В сучасній науці кримінально-процесуального права під сторонами в кримінальному процесі розуміються учасники кримінального судочинства, що мають протилежні процесуальні інтереси, що наділяються законом необхідними правами для їх відстоювання. Кримінально-процесуальний закон чітко визначає носіїв основних процесуальних функцій.

Розмежування процесуальних функцій виражається в тому, що функція обвинувачення здійснюється однією стороною (до неї відносять прокура, потерпілого, обвинувача, громадський позивач), а функція захисту – іншою стороною, представленою обвинуваченим, підсудним, його захисником, представником, громадянським відповідачем.

С. Д. Шестакова дає таке визначення поняття сторони: «Сторона – це учасник кримінального процесу, наділений таким правовим статусом, який забезпечує йому реальну можливість впливати на рух кримінальної справи з метою реалізації свого процесуального інтересу шляхом використання процесуальних можливостей, тотожних тим засобам, за допомогою котрих інша сторона може реалізовувати свій процесуальний інтерес. Іншими словами, сторони – це учасники кримінального процесу, які мають рівні юридично забезпечені можливі вирази і реалізації своїх потреб». Як бачимо, розуміння терміна «сторони» розкривається через поняття «учасників кримінального процесу» з використанням таких ознак сторін: процесуального інтересу і юридичних прав.

Мета статті полягає у виділенні суттєвих ознак сторін у кримінальному судочинстві, а також визначення поняття «сторона» у кримінальному судочинстві.

Виклад основного матеріалу. В кримінальному процесі виділяють такі сторони: сторону обвинувачення і сторону захисту. Кожні з цих сторін (обвинувачення і захист) наділена рівними процесуальними правами. Кримінально-процесуальний кодекс чітко розмежував кримінально-процесуальні функції – обвинувачення, захист, розгляд і вирішення справи (інакше – правосуддя або юстиції). Оскільки засада змагальності знаходить свій прояв у реалізації протилежних за своїм змістом функцій обвинувачення і захисту, то учасники процесу, які реалізують названі функції, фактично є сторонами процесу, що й було легально підтверджено новою редакцією.

Згідно з названою нормою до сторони обвинувачення належать: прокурор, потерпілий і цивільний позивач та їх представники, а до сторони захисту – підсудний, його захисник, законний представник неповнолітнього підсудного, цивільний відповідач і його представник. Обидві сторони наділені рівними правами на заявлення відводів і клопотань, подання доказів, участь у їх дослідженні та доведенні їх

переконливості, виступ у судових дебатах, оскарження процесуальних рішень суду. Реалізація сторонами перелічених процесуальних прав дає можливість на засаді змагальності успішно виконувати властиву їм процесуальну функцію.

Побудова кримінального судочинства на змагальній основі з чітким визначенням сторін процесу, забезпеченням їх рівними процесуальними правами, насамперед свободою представлення судові своїх доказів та доведення перед ним їх переконливості, з неминучістю обумовила розширення у ньому дії засади диспозитивності за рахунок засади публічності (офіційності або державності) – рушійної сили кримінального процесу.

Сторони судового процесу (учасники процесу з обох сторін) вільно розпоряджаються своїми матеріальними та процесуальними правами, реалізація яких з метою захисту своїх прав і охоронюваних законом інтересів має безпосередній вплив на виникнення, динаміку чи закінчення процесу. Так традиційно, не дивлячись на деякі модифікації, визначається засада (принцип) у цивільно-процесуальній доктрині.

Фізична чи юридична особа вирішує на власний розсуд, як їй розпорядитися своїм суб'єктивним правом, – реалізувати його чи утриматись, зокрема: звернутися до суду за захистом порушеного права чи утриматися від такої дії; відмовитися від заявленого позову, змінити його, укласти з відповідачем (порушником права) мирову угоду чи підтримувати позов “до кінця”; відмовитися, нарешті, від виконання рішення суду у свою користь, – усе це сфера розгляду суб'єкта, права якого було порушено. Він, за загальним правилом, вільний як у розпорядженні своїм матеріальним правом (правом, що порушено), так і наданими йому як учаснику процесу процесуальними правами в динаміці юрисдикційного (цивільного, господарського, нотаріального та ін.) процесу.

Рушійною силою процесу кримінального є засада публічності (офіційності). Суть цієї засади обумовлена насамперед кримінальним правом, яке пронизане засадою публічності, оскільки в ньому держава визначає в інтересах всього народу (публіки) кримінально-правові заборони та покарання за їх порушення. Оскільки норми кримінального права знаходять свою реалізацію у кримінально-процесуальній формі (з допомогою кримінального процесу), то принцип публічності (засади державності) для кримінального процесу є неминучою і доцільною. Держава не може стояти осторонь того, що нехтуються встановлені нею кримінально карані заборони – вчиняються злочини, якими порушуються встановлений правопорядок (у широкому розумінні) і охоронювані її законами права та інтереси громадян чи їх колективних формувань, і віддавати на розсуд останніх – звертатися до держави (її органів) за захистом порушеного права чи утриматися від цього. Характер суспільної небезпеки кримінального діяння обумовлює реакцію держави на них – реалізувати своє право на покарання винного, зобов'язавши уповноважені нею органи – прокурора, слідчого, орган дізнання – у кожному випадку виявлення ознак злочину встановити подію злочину та осіб, винних у його вчиненні, і притягти їх до кримінальної відповідальності, а суд – розглянути і вирішити кримінальну справу (здійснити правосуддя) на основі змагальності сторони обвинувачення і захисту. При цьому названі державні органи застосовують надані їм кримінально-процесуальним законом засоби і способи (слідчі та інші процесуальні дії) і приймають рішення у межах своєї компетенції, як правило, незалежно від думок, бажань або прохань інших учасників процесу чи будь-кого. Вони діють насамперед в інтересах суспільства і держави, оскільки вчинення злочину – це порушення громадського порядку, спокою і злагоди, і одночасно з цим захищають права та законні інтереси фізичних і юридичних осіб. Отож, рушійною силою кримінального процесу, за загальним правилом, є засада публічності (офіційності або державності).

При вчиненні деяких злочинних посягань на права та законні інтереси фізичних осіб законодавець не може не рахуватися з думкою потерпілого щодо притягнення до кримінальної відповідальності і покарання особи, яка вчинила злочин. У встановлених кримінально-процесуальним законом випадках законодавець вважає можливим обмежити дію засади публічності (державності) і надає можливість потерпілому від злочину на власний розсуд вирішити питання – чи звертатись йому до держави (суду чи правоохоронних органів) за захистом порушеного права, вимагаючи притягти винну особу до кримінальної відповідальності, чи врегулювати кримінально-правовий спір на основі взаємопорозуміння або й взагалі залишити діяння винного без реакції. Тож у встановлених законом випадках у кримінальному судочинстві визначальною є не засада публічності, а диспозитивності. В таких випадках законодавець віддає перевагу інтересу приватному (потерпілому) перед інтересом публічним.

Висновки. На основі проведеного аналізу представляється можливим виділити такі суттєві ознаки сторін у кримінальному судочинстві:

1. У кримінальному судочинстві сторони мають самостійний юридичний інтерес до результату дозволу основного запитання кримінального процесу про винність – невинуватості підсудного і його покарання. Інтерес з одного боку протиставляємо інтересу іншій стороні.
2. У судових стадіях сторони є рівноправними суб'єктами кримінально-процесуальних відносин.
3. Сторони виконують свою чітко визначену функцію (обвинувачення і захисту), що реалізується за допомогою здійснення визначених процесуальних дій та прийняття рішень в умовах змагальності.
4. Сторони діють в кримінальному процесі самостійно, від свого імені.

З урахуванням перерахованих ознак визначити поняття «сторона» можна таким чином: «Сторона – це суб'єкти кримінально-процесуальних правовідносин, об'єднані єдиною метою, інтересом, функцією і ставленням до результату судочинства у кримінальній справі».

Література:

1. Макарова З. В. *Участь адвоката-защитника на передньому слідстві.* – К., 2010. – 376 с.
2. *Кримінально-процесуальний Кодекс України – К – Видавничий дім «Скіф», 2012*
3. Резник Г, Славин М. *Конституционное право на защиту,* – М., 2011, – 356 с.
4. Мірошниченко Є. О. *Проблеми кримінального права і судочинства / Серія «Наукові праці».* – Х.: Сілічева С. О., 2012. – 148 с.
5. Каткова Т. В., Каткова А. Г. *Закінчення досудового слідства та складання обвинувального висновку у кримінальній справі: Навч. посібн.* – Х.: Рубікон, 2011. – 500 с.
6. Кореневский Ю. В., Падва Г. П. *Участие защитника в доказывании по новому уголовно-процессуальному законодательству: Практ. пособие.* – М.: Юристъ, 2011. – 300 с.
7. Корчева Т. В. *Проблеми діяльності захисника в досудовому провадженні та в суді першої інстанції: Дис.канд. юрид. наук.* – Х., 2010. – 408 с.
8. *Юридична енциклопедія : В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемиченко (голова редкол.) та ін.* – К.: „Укр. енцикл.” – 2010. – 362 с.
9. Т.Г. Бородин. *Сторона защиты и ее функция в судебных стадиях судебного судопроизводства : Монография.* М.: Российская академия правосудия, 2010 – 203 с
10. Мочком Я. В. *Зміст та об'єктивні форми злочинної дії// Право України.* – 2011 –150с.

А.В. Красовська
риватний нотаріус

ЮРИСДИКЦІЯ СПОРІВ ПРО ПРИПИНЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ПОЗОВАМИ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

У статті аналізуються особливості юрисдикції суду в адміністративних справах про припинення юридичної особи; порядок та умови звернення до суду суб'єктів владних повноважень.

Ключові слова: юридична особа, адміністративний позов, адміністративний процес, право на позов.

В статье анализируются особенности юрисдикции суда по административным делам о прекращении юридического лица, порядок и условия обращения в суд субъектов властных полномочий.

Ключевые слова: юридическое лицо, административный иск, административный процесс, право на иск.

The article analyzes regulations of current legislation which control preparatory introduction in administrative cases by the actions of bodies of state tax service on termination of a juridical person.

Key words: juridical person, administrative action, administrative process, right tp action.

Вступ. В адміністративних судах розглядається чимало справ за позовами суб'єктів владних повноважень про припинення юридичних осіб. Проте, визначення суду, до юрисдикції якого належить питання про примусове припинення юридичної особи, на практиці не є однозначним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремих проблем припинення юридичних осіб торкалися українські вчені у галузі корпоративного права І.В. Спасибо-Фатеєва, О.Р. Кібенко, О.М. Вінник, О.М. Зубатенко, В.М. Кравчук. Водночас, питання, що стосуються процесуальних особливостей розгляду таких справ не досліджувалися. Мета цієї статті – дослідити особливості юрисдикції спорів про припинення юридичних осіб за позовами суб'єктів владних повноважень.

Виклад основного матеріалу. Насамперед, слід відзначити, що закон не містить спеціальної норми з цього приводу, тому слід користуватися загальними правилами, визначеними у ст. 15 ЦПК України [1], ст. 12 ГПК України [2], ст. 17 КАС України [3], з яких випливає, що залежно від складу сторін, виду юридичної особи, підстав звернення до суду та предмету позову справа про примусове припинення юридичної особи може бути цивільною, господарською або адміністративною і, відповідно, розглядатися адміністративними,